CZU: 341.42(4-6 UE):343.272(478) **https://doi.org/10.59295/rpijn2025.59**

IMPACTUL DIRECTIVEI (UE) 2024/1260 ASUPRA CADRULUI LEGAL DIN REPUBLICA MOLDOVA CU PRIVIRE LA CONFISCARE

RACU Vitalie,
Universitatea de Stat din Moldova,
doctorand, Școala Doctorală Științe Juridice și Economic
ORCID ID: 0000-0003-0643-956X

SUMMARY

In accordance with the commitments outlined in the Association Agreement with the European Union, the Republic of Moldova has been working to bring its legal framework in line with European standards in the area of asset recovery.

This paper delves into the recent advancements in EU legislation through Directive (EU) 2024/1260, which seeks to bolster the capabilities of competent authorities and establish new benchmarks for asset recovery and confiscation at the European level.

The analysis focuses on the impact of this directive on the legal framework of the Republic of Moldova, emphasizing the challenges and opportunities that may arise during the process of legislative harmonization.

***Keywords*:** European standards, recovery of criminal assets, special confiscation, extended confiscation, criminal activity, non-conviction-based confiscation, confiscation of unexplained wealth linked to criminal conduct.

La 02.05.2024 a intrat în vigoare Directiva (UE) 2024/1260 a Parlamentului European și a Consiliului din 24 aprilie 2024 privind recuperarea și confiscarea activelor [1] care succedă Directiva 2014/42/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană [2]. Adoptarea noii directive a fost determinată de constatările Comisiei Europene, prezentate în Raportul către Parlamentul European și Consiliu *„Recuperarea și confiscarea activelor. Asigurarea faptului că nu este rentabil să se săvârșească infracțiuni”* [3], care a evaluat cadrul juridic existent al Uniunii cu privire la urmărirea și identificarea, indisponibilizarea, confiscarea și gestionarea instrumentelor, a produselor sau a bunurilor, precum și privind birourile de recuperare a activelor.

Raportul Comisiei a subliniat că Uniunea Europeană a depus eforturi considerabile pentru a sprijini anchetele financiare și a armoniza legislația în materie de confiscare în statele membre. Adoptarea Directivei 2014/42/UE din 3 aprilie 2014 a dus la înregistrarea

unor progrese semnificative în statele membre în ceea ce privește recuperarea activelor. Un număr de 24 din cele 26 de state membre care au obligații în temeiul directivei au adoptat noi acte legislative începând cu 2014 pentru a se asigura că legislația lor este în conformitate cu standardele înalte impuse de directivă, iar nivelul general de transpunere a directivei în întreaga UE a fost considerat satisfăcător.

Cu toate acestea, rezultatele obținute în ceea ce privește confiscarea activelor nu au fost satisfăcătoare, iar ratele de confiscare din UE au rămas foarte scăzute. Europol estimează că în UE doar aproximativ 2% din produsele provenite din săvârșirea de infracțiuni sunt înghețate și doar 1% sunt confiscate. Din această cauză, grupările de criminalitate organizată pot să investească pentru a-și extinde activitățile infracționale și pentru a se infiltra în economia legală. Astfel, Comisia Europeană a concluzionat că *„nu au fost atinse pe deplin obiectivul de politică privind combaterea criminalității organizate prin recuperarea profiturilor aferente”* [3, p. 2, 18].

Se pare că noul cadru european pune un accent sporit pe o abordare mai ofensivă în recuperarea activelor provenite din criminalitatea organizată sau din activitățile organizațiilor criminale. Datorită veniturilor mari generate de criminalitatea organizată, care se ridică la cel puțin 139 de miliarde euro în fiecare an și care sunt spălate într-o măsură tot mai mare prin intermediul unui sistem financiar paralel subteran, iar disponibilitatea unor astfel de produse provenite din săvârșirea de activități infracționale reprezintă o amenințare semnificativă, directiva scoate în evidență nevoia unei reacții rapide și eficiente împotriva criminalității organizate, având în vedere impactul devastator al acestor infracțiuni asupra societății și economiei.

Având în vedere multitudinea și complexitatea îmbunătățirilor aduse de Directiva (UE) 2024/1260 întregului sistem de recuperare a activelor, care necesită o analiză mai amplă, prezentul studiu se concentrează pe examinarea elementelor de noutate în materia confiscării, analiza compatibilității acestor prevederi cu cadrul legal al Republicii Moldova și evidențiază provocările, dar și oportunitățile ce pot apărea în procesul de armonizare legislativă.

Ab initio, este important să menționăm că Directiva (UE) 2024/1260 face o distincție clară între formele deja consacrate de confiscare, cum ar fi: confiscarea clasică sau specială (art. 12), confiscarea extinsă (art. 14) și confiscarea aplicată terților (art. 13). Pe lângă aceste forme tradiționale, directiva introduce două inovații majore în domeniu: confiscarea care nu se bazează pe o hotărâre de condamnare (art.

15) și confiscarea averilor nejustificate în legătură cu desfășurarea unor activități infracționale (art. 16).

Aspecte cu privire la confiscarea clasică (specială)

Similar cu Directiva precedentă, noua Directivă (UE) 2024/1260 reține posibilitatea confiscării instrumentelor și produselor provenite din săvârșirea unei infracțiuni, pentru care s-a pronunțat o hotărâre definitivă de condamnare, inclusiv în cazul unor proceduri *in absentia*.

Spre deosebire de Directiva 2014/42/UE, care includea mențiuni explicite despre confiscarea *in absentia*, cel puțin în cazurile în care absența era rezultatul bolii sau al sustragerii persoanei suspectate sau învinuite, noua directivă a atribuit această situație confiscării care nu se bazează pe o hotărâre de condamnare, pe care o vom analiza mai jos. Astfel, noul cadru juridic european lasă neclar cazurile specifice în care ar trebui să se aplice confiscarea *in absentia*.

Un alt element important al confiscării clasice, menținut în Directiva (UE) 2024/1260, este posibilitatea confiscării bunurilor de valoare echivalentă cu instrumentele sau produsele infracțiunii, în situațiile în care acestea nu mai pot fi confiscate direct. Această măsură are ca scop asigurarea recuperării valorii echivalente a bunurilor, atunci când este imposibilă confiscarea propriu-zisă a acestor instrumente sau produse.

În ceea ce privește aplicarea confiscării bunurilor de valoare echivalentă, directiva prevede că aceasta trebuie să fie proporțională cu circumstanțele cazului, ținând cont în special de valoarea bunurilor care fac obiectul confiscării. Statele membre au libertatea de a evalua măsura în care persoana condamnată este responsabilă pentru faptul că măsura confiscării directe a instrumentelor sau produselor a devenit imposibilă. Astfel, pentru a aplica confiscarea prin echivalent, mai întâi trebuie să se constate inițial imposibilitatea recuperării directe a bunurilor infracționale, urmând apoi să vizeze alte bunuri ale făptuitorului pentru a acoperi valoarea urmărită.

Analizând cadrul legal al țării noastre observăm că legiuitorul nostru a atribuit confiscarea bunurilor de valoare echivalentă, ca o alternativă la confiscarea directă a instrumentelor și produselor infracționale, precum și a bunurilor provenind din activități infracționale, înglobând această formă de confiscare în textul normelor care reglementează confiscarea specială și extinsă însă cu anumite particularități.

În cazul confiscării speciale, potrivit art. 106 alin. (1) din Codul penal [4], în situația în care bunurile supuse confiscării speciale nu mai există, nu pot fi găsite sau nu pot fi recuperate, se va confisca contravaloarea acestora.

În opinia noastră sintagma *„se va confisca contravaloarea”*, utilizată de legiuitorul nostru, nu corespunde întocmai viziunii abordate de legiuitorul european. Astfel, când se vorbește despre confiscarea contravalorii, se face referire la o *„confiscare a valorii”* bunurilor care fac obiectul confiscării speciale. În practică, dacă instanța constată că bunurile supuse confiscării speciale nu mai există, nu pot fi găsite sau recuperate, aceasta dispune confiscarea unei valori care corespunde valorii bunului care face obiectul confiscării speciale. În cazul în care în timpul procesului penal au fost sechestrate alte bunuri ale făptuitorului (de regulă de origine licită), instanța va dispune menținerea sechestrului pe bunuri, până la valorificarea acestora de către executorul judecătoresc sau, după caz, organul fiscal.

Spre deosebire de cadrul național, sub rezerva unei condamnări, Directiva (UE) 2024/1260 prevede confiscarea directă prin echivalent a altor bunuri în cazul în care instrumentele sau produsele infracționale nu pot fi recuperate.

În comparație cu confiscarea specială, în cazul confiscării extinse legiuitorul nostru a avut o abordare similară celei prevăzute în actul european de referință, prevăzând confiscarea bunurilor cu o valoare similară bunurilor care fac obiectul confiscării extinse, prioritizând confiscarea mijloacelor bănești. Astfel, art. 106^1 alin. (5) din Codul penal al RM stipulează *„Dacă bunurile supuse confiscării nu se găsesc sau au fost comasate cu bunurile dobândite licit, în locul lor se confiscă bani și bunuri care acoperă valoarea acestora”*. De asemenea, alin. (6^1) al aceluiași articol, prevede că *„Dacă persoana condamnată deține bani, aceștia vor fi confiscați în mod prioritar. Dacă banii deținuți nu sunt suficienți, se confiscă celelalte bunuri”*.

Deși Directiva (UE) 2024/1260 se referă exclusiv la confiscarea echivalentului bunurilor a căror valoare corespunde instrumentelor și produselor provenite din săvârșirea de infracțiuni, adică acele bunuri care fac obiectul confiscării speciale, nu și la cele care fac obiectul confiscării extinse, este important să menționăm că aceasta stabilește norme minime referitoare la urmărirea, identificarea, indisponibilizarea, confiscarea și gestionarea bunurilor în cadrul procedurilor penale. Totodată, conform punctului 7 din preambul, Directiva nu limitează procedurile pe care statele membre le pot aplica pentru a indisponibiliza și confisca bunurile.

În acest context, nu este clar raționamentul forului nostru legislativ de a aborda diferit situația când bunurile care fac obiectul confiscării speciale și confiscării extinse nu pot fi găsite sau recuperate.

În opinia noastră, cele două forme de confiscare prin echivalent – fie confiscarea directă a bunurilor de aceeași valoare cu instrumentele sau produsele infracționale, ori cu bunurile care provin din activități infracționale, fie confiscarea contravalorii acestora – pot coexista armonios în cadrul legal ce reglementează confiscarea specială sau confiscarea extinsă. Astfel, atunci când, în cursul procesului penal, se identifică bunuri care pot fi confiscate, instanța va dispune confiscarea directă a acestora. În situația în care nu se identifică bunuri sau cele existente nu sunt suficiente pentru a acoperi valoarea urmărită, instanța poate recurge la confiscarea contravalorii bunurilor infracționale.

Îmbunătățiri aduse instituției confiscării extinse

În materia confiscării extinse, cele mai notabile modificări aduse de noua Directivă vizează domeniul de aplicare a măsurii de siguranță. Așadar, spre deosebire de directiva anterioară, noua directivă lărgește standardul minim de infracțiuni pentru care poate fi condamnată o persoană în privința căreia poate fi dispusă confiscarea extinsă.

Astfel, pe lângă lista de infracțiuni prevăzute în art. 5 alin. (2) din Directiva 2014/42/UE din 3 aprilie 2014 (coruperea activă și pasivă din sectorul privat; coruperea activă și pasivă care implică funcționari ai instituțiilor Uniunii sau ai statelor membre; infracțiunile legate de participarea la o organizație criminală; incitarea sau recrutarea unui copil în scopul participării la spectacole pornografice sau obținerea de foloase sau exploatarea unui copil în orice alt fel în acest scop, în cazul în care copilul a depășit vârsta consimțământului sexual; distribuirea, diseminarea sau transmiterea de pornografie infantilă; oferirea, furnizarea sau punerea la dispoziție de pornografie infantilă; producerea de pornografie infantilă; afectarea ilegală a integrității sistemului și afectarea ilegală a integrității datelor, în cazul în care au fost afectate un număr semnificativ de sisteme informatice; importul, distribuirea sau punerea la dispoziție în alt mod, cu intenție, a instrumentelor utilizate pentru săvârșirea de infracțiuni, cel puțin atunci când nu reprezintă cazuri minore), noua directivă include infracțiunile menționate într-o serie de acte europene, care se referă la combaterea traficului de persoane; combaterea terorismului; spălarea banilor;

fabricarea și traficul ilegale de arme de foc, piese și componente ale acestora, precum și de muniții; combaterea fraudelor îndreptate împotriva intereselor financiare ale Uniunii; privind protecția mediului privind poluarea cauzată de nave și infracțiunile de poluare; sancțiunile penale pentru abuzul de piață [1, art. 2].

De asemenea, Directiva 2024/1260 din 24.04.2024 a păstrat posibilitatea ca statele membre să opteze pentru extinderea câmpului de aplicare a confiscării extinse pentru orice infracțiune care este pasibilă de o pedeapsă privativă de libertate cu o durată de cel puțin patru ani.

Suplimentar, în vederea acoperirii câștigurilor ilicite provenite din activități infracționale desfășurate în general de organizații criminale, Directiva încurajează statele membre, în special, să se asigure că în domeniul de aplicare al prezentei directive sunt incluse infracțiunile de contrafacere și piraterie a produselor, trafic ilicit de bunuri culturale, fals și uz de fals în înscrisuri oficiale, omor sau vătămare corporală gravă, trafic ilicit de organe și țesuturi umane, răpire, lipsire de libertate în mod ilegal sau luare de ostatici, furt organizat sau tâlhărie, racket și extorcare de fonduri, trafic de vehicule furate, infracțiunile fiscale legate de impozitele directe și impozitele indirecte, incendierea cu intenție, frauda și înșelăciunea, traficul ilicit de materiale nucleare sau radioactive și infracțiunile care intră în sfera de competență a Curții Penale Internaționale. Cu toate acestea, prezenta directivă nu impune statelor membre obligația de a introduce sau de a menține vreo infracțiune.

În ceea ce privește condițiile de aplicabilitate, confiscarea extinsă nu a suferit modificări substanțiale față de prevederile directivei anterioare, fiind doar clarificat și reformulat textul care definește această măsură de siguranță. Ajustările aduse urmăresc să ofere o mai mare precizie și coerență juridică, facilitând astfel aplicarea uniformă a confiscării extinse în statele membre, fără a schimba în mod fundamental esența și mecanismele acestei măsuri.

Confiscarea care nu se bazează pe o hotărâre de condamnare și compatibilitatea acesteia cu cadrul legal național

Un element de noutate pe care îl aduce directiva este confiscarea care nu se bazează pe o hotărâre de condamnare.

În raportul său, Comisia Europeană menționează că statele membre aplică regimuri variate de confiscare care nu se bazează pe o condamnare. Aceste regimuri variază de la confiscarea clasică care nu se bazează pe o condamnare, astfel cum se

prevede la articolul 4 alineatul (2) din Directiva 2014/42, la măsuri mai ambițioase care includ: (i) acțiuni îndreptate împotriva activelor ilicite în sine (proceduri *in rem*) sau (ii) măsuri privind averile nejustificate. În timp ce confiscarea clasică care nu se întemeiază pe o condamnare este bazată aproape exclusiv pe dreptul penal, în procedurile *in rem* sau în cele privind averile nejustificate se aplică o procedură penală, civilă sau administrativă.

La fel, Comisia a constatat că deși după transpunerea Directivei 2014/42 se poate observa o convergență mai mare între regimurile aplicate de statele membre în materie de confiscare care nu se bazează pe o condamnare, totuși rămân diferențe semnificative în ceea ce privește domeniul de aplicare și conceperea măsurilor de confiscare care nu se bazează pe o condamnare, majoritatea statelor membre instituind cerințe mai stricte decât cele minime stabilite la articolul 4 alineatul (2) din directivă [3, p. 14-15].

Analizând dispozițiile art. 15 din Directiva 2024/1260, care se referă la confiscarea care nu se bazează pe o hotărâre de condamnare, distingem patru situații în care poate fi aplicată această măsură, și anume: 1) din motive de boală; 2) sustragerea persoanei suspectate sau acuzate; 3) decesul persoanei suspectate sau acuzate; 4) a expirat termenul de prescripție pentru infracțiunile relevante prevăzute în dreptul intern.

Pentru a fi aplicabilă confiscarea care nu se bazează pe o hotărâre de condamnare sunt necesare a fi întrunite următoarele condiții: a) în absența situațiilor menționate *supra*, ar fi fost posibil ca procedurile penale relevante să conducă la pronunțarea unei hotărâri de condamnare penală; b) condamnarea să aibă loc cel puțin pentru infracțiunile de natură să genereze, direct sau indirect, beneficii economice substanțiale; c) instanța națională are convingerea că instrumentele, produsele sau bunurile care urmează să fie confiscate provin din infracțiune sau sunt direct sau indirect legate de infracțiunea respectivă.

Prima condiție impusă de directivă, la care ne-am referit *supra*, implică necesitatea acumulării de probe suficiente, astfel încât să se demonstreze că o anumită persoană a săvârșit infracțiunea generatoare de venituri ilicite, ceea ce constituie o garanție împotriva arbitrariului, deoarece impune ca instanțele judecătorești să evalueze probabilitatea unei condamnări pe baza probelor existente, chiar și în situațiile când o hotărâre formală de condamnare nu poate fi emisă (ex:

decesul făptuitorului). În lipsa unei asemenea constatări, confiscarea nu ar trebui să opereze.

Cât privește noțiunea de *„beneficiu substanțial”*, ce derivă din cea de-a doua condiție, legiuitorul european a lăsat la discreția statelor membre să poată fixa praguri minime pentru valoarea produselor preconizate sau să evalueze de la caz la caz, atunci când stabilesc dacă beneficiul economic este substanțial.

Ultima condiție se referă la administrarea probatoriului cu privire la legătura de cauzalitate dintre bunuri și infracțiune, astfel încât să creeze convingerea instanței că originea acestora este din infracțiune sau sunt direct sau indirect legate de infracțiunea respectivă.

În ceea ce privește obiectul confiscării care nu se bazează pe o hotărâre de condamnare, legiuitorul european a atribuit această formă de confiscare doar pentru instrumentele, produsele sau bunurile care provin din infracțiune sau sunt direct sau indirect legate de aceasta, adică acele bunuri care fac obiectul confiscării clasice (speciale).

Observăm că legiuitorul european nu a inclus bunurile care fac obiectul unei confiscări extinse, adică acele bunuri provenite din activități infracționale, în categoria celor pasibile de confiscare în lipsa unei hotărâri de condamnare. Aceasta ridică întrebări, mai ales în contextul în care lipsa condamnării poate fi rezultatul unor circumstanțe de fapt independente de voința făptuitorului (decesul, termenul de prescripție, boala), și nu neapărat lipsa probatoriului care să justifice o condamnare.

În ceea ce privește compatibilitatea dispozițiilor ce reglementează confiscarea care nu se bazează pe o hotărâre de condamnare din actul european cu prevederile cadrului legal național al Republicii Moldova vom analiza separat fiecare caz având în vedere că legea noastră procesual penală are abordări diferite cu privire la aceste situații.

Mai întâi de toate este necesar să menționăm că intervenirea termenului de prescripție ori decesul făptuitorului constituie cazuri de încetare a urmăririi penale pe temei de nereabilitare prevăzute la art. 285 alin. (2) Cod de procedură penală [5].

Totodată, Codul de procedură penală are reglementări diferite în dependență de etapa procesului penal la care intervine cazurile de nereabilitare.

Așadar, în cazul încetării urmăririi penale, în conformitate cu dispozițiile art. 285 alin. (6) pct. 3) din Codul de procedură penală, procurorul dispune aplicarea măsurilor

de siguranță. Amintim că, potrivit art. 98 din Codul penal al Republicii Moldova, instituția confiscării speciale și confiscării extinse sunt atribuite la categoria măsurilor de siguranță. Mai mult ca atât, prevederile art. 467 alin. (3) din Codul de procedură penală, care stipulează că *„Ordonanțele procurorului privind încetarea urmăririi penale sunt documente executorii”*. Chiar dacă ar fi să admitem o asemenea ipoteză, procurorul va putea dispune doar confiscarea specială; or măsura confiscării extinse solicită ca persoana să fie condamnată.

În cazul încetării procesului penal la faza judecării cauzei, instanța decide asupra aplicării măsurilor de siguranță, potrivit prevederilor art. 332 alin. (3) Cod de procedură penală.

În condițiile art. 389 din Codul de procedură penală, considerăm că măsura confiscării speciale sau confiscării extinse poate fi aplicată în cazul expirării termenului de prescripție și amnistiei, numai în cazul în care, în urma cercetării judecătorești, vinovăția inculpatului în săvârșirea infracțiunii a fost confirmată prin ansamblul de probe cercetate de instanța de judecată.

Așadar, dacă în urma cercetării judecătorești instanța a stabilit vinovăția persoanei, aceasta va adopta, în cazul amnistiei, o sentință de condamnare cu stabilirea pedepsei și cu liberarea de executarea ei, iar în cazul expirării termenului de prescripție o sentință de condamnare fără stabilirea pedepsei. În lipsa stabilirii vinovăției, considerăm că măsura confiscării, atât speciale, cât și extinse, nu poate fi aplicată.

În cazul decesului persoanei, în conformitate cu dispozițiile art. 391 din Codul de procedură penală, instanța de judecată emite o sentință de încetare a procesului penal, care în fapt nu atrage condamnarea făptuitorului și nici stabilirea unei pedepse. Coroborând cu prevederile art. 106 alin. (4) din Codul penal, care stipulează că *„Confiscarea specială se poate aplica chiar dacă făptuitorului nu i se stabilește o pedeapsă penală”*, s-ar părea că măsura confiscării speciale poate fi aplicată în cazul decesului făptuitorului. Cu toate acestea, suntem de părerea că la luarea unei asemenea măsuri, instanța trebuie să respecte aceleași standarde prevăzute la art. 389 CPP, adică să constate vinovăția inculpatului sau cel puțin standardul stabilit de directiva europeană *„ar fi fost posibil ca procedurile penale relevante să conducă la pronunțarea unei hotărâri de condamnare penală”*.

Abordând problematica dispunerii măsurii confiscării de către procuror în cazul încetării urmăririi penale pe temeiuri de nereabilitare, în opinia noastră doar instanța

de judecată poate să dispună confiscarea, deoarece aceasta are rolul fundamental în garantarea drepturilor și libertăților persoanelor implicate în procesul penal, mai ales în situațiile când se examinează o posibilă confiscare de la terți. Confiscarea bunurilor, fie că este vorba despre confiscarea specială sau extinsă, este o măsură gravă care presupune pierderea dreptului de proprietate, iar asemenea măsuri trebuie luate doar în urma unei analize temeinice. Dispunerea confiscării printr-o hotărâre judecătorească asigură faptul că aceasta este luată în baza unei analize detaliate a probelor și faptelor, într-un cadru contradictoriu, în care toate părțile implicate au posibilitatea de a se apăra.

În ceea ce privește situațiile în care persoana care a săvârșit infracțiunea se sustrage de la urmărirea penală sau judecată, legiuitorul a găsit soluții de finalizare a urmăririi penale în lipsa învinuitului și trimitere a cauzei în judecată, precum și de judecare a cauzei penale în lipsa inculpatului. Astfel, prin Legea nr. 189 din 14.07.2022 [6] au fost aduse modificări importante Codului de procedură penală prin introducerea dispozițiilor cu privire la înaintarea învinuirii când persoane se sustrage de la urmărirea penală; înaintarea acuzării învinuitului aflat peste hotarele țării; finalizarea urmăririi penale și judecării cauzei în lipsa învinuitului care se sustrage. În acest context, instanța de judecată, soluționând cauza în absența inculpatului, va trebui să examineze nu doar aspectele legate de vinovăția acestuia, ci și aplicarea măsurilor de siguranță.

Cât privește situațiile în care persoana acuzată s-a îmbolnăvit de o boală care împiedică continuarea urmăririi penale sau judecarea cauzei, dispozițiile actuale ale Codului de procedură penală din Republica Moldova nu sunt pe deplin aliniate cu standardele europene. Astfel, atunci când persoana acuzată de săvârșirea unei infracțiuni s-a îmbolnăvit de o boală gravă sau de o boală psihică constatată de printr-o concluzie medico-legală, atât urmărirea penală, cât și judecarea cauzei se suspendă (art. 287[1], respectiv art. 330 din Codul de procedură penală), procesul penal urmând a fi reluat numai după încetarea temeiurilor care au servit la suspendarea acestuia.

Necesitatea confiscării bunurilor în astfel de cazuri este argumentată de raționamentul că starea de sănătate a persoanei acuzate de săvârșirea unei infracțiuni nu schimbă caracterul infracțional al faptelor comise și nu diminuează necesitatea de a retrage din patrimoniul făptuitorului acele bunuri care au fost obținute pe cale infracțională. Menținerea produselor infracționale sub controlul unei

persoane care, din motive de sănătate, nu poate fi judecată ar periclita eficiența măsurilor de recuperare a activelor.

Pe de altă parte, asigurarea principiului contradictorialității poate fi o provocare în cazul confiscării bunurilor de la o persoană care suferă de o boală gravă, deoarece acest principiu presupune ca părțile implicate într-un proces să aibă posibilitatea de a-și prezenta argumentele, de a contesta probele și de a fi implicate activ în procesul penal. Pentru a soluționa această problemă, legiuitorul ar putea introduce garanții similare celor aplicate în cazurile în care persoana se sustrage de la urmărirea penală sau judecată, care ar putea include reprezentarea legală obligatorie.

Confiscarea averilor nejustificate în legătură cu desfășurarea unor activități infracționale

Cea mai inovatoare, dar și cea care va genera în viitor discuții aprinse în procesul de transpunere în legislațiile interne ale statelor membre este confiscarea averilor nejustificate în legătură cu desfășurarea unor activități infracționale.

La prima vedere, această formă de confiscare îmbină elemente din confiscarea care nu se bazează pe o hotărâre de condamnare și confiscarea extinsă, adică nu este necesară o condamnare a persoanei și ține bunurile care provin din activități infracționale.

Potrivit directivei, pentru a fi aplicabilă confiscarea averilor nejustificate este necesar de a fi îndeplinite două condiții de bază: 1) alte forme de confiscare nu pot fi aplicate asupra bunurilor identificate în cadrul unei anchete penale; 2) instanța națională să aibă convingerea că bunurile identificate au fost obținute din activități infracționale desfășurate în cadrul unei organizații criminale și că respectivele activități infracționale sunt de natură să genereze, direct sau indirect, beneficii economice substanțiale.

Potrivit directivei, atunci când se apreciază originea bunurilor din activitățile infracționale desfășurate în cadrul unei organizații criminale, urmează să țină cont de circumstanțele cauzei inclusiv de probele disponibile și de faptele specifice, care pot include: a) valoarea bunurilor este în mod substanțial disproporționată în raport cu venitul legal al persoanei afectate; b) nu există nicio sursă legală plauzibilă a bunurilor respective; c) persoana afectată are legături cu persoane asociate unei organizații criminale.

Având în vedere că instanțele de judecată naționale manifestă reticență în aplicarea confiscării extinse, aceasta fiind mai degrabă o excepție decât o practică

sistemică și oricât de entuziasmați am fi în transpunerea confiscării averilor nejustificate, considerăm că aplicarea practică va genera multiple provocări.

Din punct de vedere practic, dacă ar fi să extindem ipotetic prevederile directivei cu privire la confiscarea averilor nejustificate la contextul procesual-penal național, aceasta ar presupune ca în cadrul unei urmăririi penale sau la finalizarea ei, în baza circumstanțelor și probatoriului acumulat să fie elucidate următoarele aspecte: 1) existența unei urmăriri penale, fie în curs de desfășurare, fie finalizată, cu privire la o infracțiune săvârșită în cadrul unei organizații criminale; 2) în cadrul urmăririi penale să fie identificate și indisponibilizate bunuri; 3) constatarea faptului că bunurile provin din activitățile infracționale desfășurate în cadrul unei organizații criminale; 4) constatarea imposibilității aplicării confiscării speciale sau confiscării extinsă și a formelor alternative de confiscare: confiscarea de la terți, confiscarea prin echivalent sau confiscarea care nu se bazează pe o hotărâre de condamnare; 5) stabilirea faptului că subiectul eventualei confiscări a averii nejustificate are legături cu persoane asociate unei organizații criminale; 6) efectuarea unei evaluări a patrimoniului persoanei afectate de o eventuală confiscare a averilor nejustificate, în care să se constate că valoarea bunurilor este în mod substanțial disproporționată în raport cu venitul legal și nu există nici o sursă legală credibilă a bunurilor respective.

Odată elucidate aceste aspecte, considerăm că doar procurorul ar trebui să fie autoritatea competentă să solicite instanței dispunerea confiscării averilor nejustificate printr-un demers separat de procesul penal instrumentat.

Totuși, acest proces este unul complex, care necesită reguli clare și bine definite. Fără un cadru juridic riguros și o supraveghere corespunzătoare, există riscul ca măsura confiscării să fie folosită în mod abuziv sau nejustificat, fie ca o soluție mai facilă, fie ca o alternativă la procedurile mai stricte, cum ar fi confiscarea specială sau extinsă. Prin urmare, implementarea eficientă a acestor măsuri trebuie să includă un echilibru între eficacitatea recuperării bunurilor și protecția drepturilor persoanelor afectate.

Concluzii

Concluzionând asupra constatărilor acestui studiu, se poate afirma că, la nivel european, măsurile tradiționale de confiscare nu au generat rezultatele așteptate. Noile mecanisme inovatoare, cum ar fi confiscarea fără condamnare și confiscarea averilor nejustificate, scot și mai mult în evidență provocările legate de asigurarea

echității în aplicarea acestor măsuri și garantarea drepturilor persoanelor afectate.

Întrucât Republica Moldova se confruntă cu rate scăzute de confiscare similare, ajustarea cadrului legal conform noilor standarde europene cu privire la confiscarea prin echivalent, extinderea domeniului de aplicabilitate a confiscării extinse, confiscarea în situațiile de încetare a procesului penal pe temeiuri de nereabilitare ar întări capacitatea statului de a combate infracționalitatea și de a preveni reinvestirea profiturilor ilicite în economia legală.

BIBLIOGRAFIE:

1. Directiva (UE) 2024/1260 a Parlamentului European și a Consiliului din 24 aprilie 2024 privind recuperarea și confiscarea activelor. [Accesat: 23.09.2024] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401260

2. Directiva 2014/42/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană. [Accesat: 23.09.2024] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0042

3. Raport al Comisiei către Parlamentul European și Consiliu „Recuperarea și confiscarea activelor. Asigurarea faptului că nu este rentabil să se săvârșească infracțiuni”. [Accesat: 23.09.2024] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5776f170-a4b5-11ea-bb7a-01aa75ed71a1.0017.02/DOC_1&format=PDF

4. Codul penal al Republicii Moldova. Nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 72-74.

5. Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Nr. 122 din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 248-251.

6. Legea Nr. 189 din 21 iulie 2022 pentru modificarea unor acte normative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr. 246-250.